

ندای اصفهان

کتاب الصلاة- فصل فی صلاة قضاء الحاجات و كشف المهمات- احکام صلوٰه مندوبه

کد خبر: 133447

25 اسفند 1399 در ساعت 6:21 ق.ظ

ندای اصفهان- حجت الاسلام جواد جلوانی

(مدرسه علمیه صدر بازار اصفهان)

در ادامه تقریر درس خارج فقه آیت الله سید ابوالحسن مهدوی (زید عزه) مورخ سه شنبه ۷/۱۱/۹۹ به نظر طلاب و علاقه مندان می رسد.

جهت دریافت دروس قبلی اینجا را کلیک کنید.

کتاب الصلاة- فصل فی صلاة قضاء الحاجات و كشف المهمات- فی الصلوٰه مندوبه- احکام صلوٰه مندوبه- مسئله ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و

۵

بسم الله الرحمن الرحيم.

فصل دیگری از نمازهای مندوبه صلاه قضاء الحاجات و كشف المهمات است. باب ۲۸ از ابواب بقیة الصلوٰه مندوبه [ص ۲۵۵ وسائل الشیعه] ۱۴ روایت در آن هست که در آن نمازهایی که برای برآورده شدن حاجات و ادای مهمات هست با کیفیات مختلف گفته شده است که صاحب عروه حدیث پنجم را از این باب نقل می کند و می فرماید که بارها تجربه شده است که وقتی این نماز خوانده شده حاجت داده شده است.

روایت از امام صادق (ع) است و حضرت می فرماید وقتی که گرفتار شدی به پیامبر پناهنده شو. راوی عبدالرحیم القصیر هست که می فرماید چه کار بکنم و امام صادق (ع) راهکارش را این چنین بیان کرده اند «تغتسل و تصلی رکعتین تستفتح بهما افتتاح الفریضه» ظاهراً این نماز دو رکعت اش هیچ نشانه خاصی ندارد و هر سوره ای که بخواند می خواند و بعد از تمام شدن نماز این دعا را می خوانند:

«اللهم انت السلام و منک السلام و الیک یرجع السلام، اللهم صلّ علی محمد و آل محمد و بلغ روح محمد(ص) منی السلام و ارواح الائمة الصالحین سلامی، و اردد علیّ منهم السلام، و السلام علیهم و رحمۃ الله و برکاته»، و بعد می گوید: «اللهم انّ هاتین الركعتین هدیّة منی الی رسول الله» به من نسبت به این دو رکعتی که خواندم پاداش بده،

«فأثبتنی علیهما ما أملت و رجوت فیک و فی رسولک یا ولیّ المؤمنین» آنچه را که آرزو دارم و امید دارم در تو و در پیامبرت امید دارم که این حاجت هم داده بشود.

سپس به سجده می‌روی و ۴۰ مرتبه می‌گویی: «یا حیّ یا قیّوم، یا حیّ لایموت، یا حیّ لا اله الا انت یا ذا الجلال و الاکرام یا ارحم الراحمین» بعد طرف راست صورت را روی خاک می‌گذاری و همین ذکر را چهل مرتبه می‌گویی و سپس طرف چپ صورت را بر روی زمین می‌گذاری و همین ذکر را چهل مرتبه می‌گویی و بعد سرت را برمی‌داری و دست‌هایت را بلند می‌کنی و چهل مرتبه می‌گویی، سپس دستت را به گردنت می‌گیری و با انگشت سبابه خودت اشاره می‌کنی و باز چهل مرتبه این ذکر را می‌گویی، بعد لحيه خودت را با ید بیری و گریه می‌کنی و این جمله را می‌گویی:

«یا محمد یا رسول الله اشکو الی الله و الیک حاجتی، و الی اهل بیتک راشدین حاجتی و بکم اتوجّه الی الله فی حاجتی».

سپس به سجده می‌روی و در سجده یاالله و یا الله می‌گویی تا نفس قطع بشود؛ ذکر «یا الله» را تکرار می‌کنی. سپس: «صلّ علی محمد و آل محمد و افعّل بی کذا و کذا- به دنبال و افعّل بی، حاجت خود را از خدا می‌خواهی.

امام صادق (ع) می‌فرمایند حضرت ضمانت می‌کنند از جایش بلند نمی‌شود مگر این‌که حاجتش داده شود. در این باب ۲۸، نمازهای دیگر برای قضای حوائج گفته شده‌است که خود عزیزان ملاحظه بکنند.

فصل بعدی پیرامون «**صلوٰه مستحبّه**» است که این‌ها فراوان است و اقسامی دارد و بسیاری از این‌ها را نیز قبلاً هم گفتیم اما این‌جا مجموعه‌اش را صاحب عروه ذکر می‌کند. بخشی از نوافله مستحبّه آن نوافل فرائض یومیّه است که مجموع آن‌ها ۲۳ رکعت است اگر ما نماز وتیره که دو رکعت نشسته است را یک رکعت حساب بکنیم، مجموعاً نوافل نمازهای واجب ۲۳ رکعت می‌شود و در کنارش نافله‌ی شب است که آن ۱۱ رکعت است به‌علاوه ۲۳ رکعت که مجموعاً ۳۴ رکعت می‌شود که دو برابر نماز واجب، نافله‌های شبانه‌روز داریم.

راجع به نماز شب روایات باب ۳۹ و ۴۰ و ۴۳ را در همین ابواب بقیه صلوٰه مندوبه ملاحظه بکنید، همچنین در کتاب حدیث حضرت امام خمینی (ره) در بحث تفکر، چند صفحه‌ای را حضرت امام پیرامون نماز شب نوشته‌اند که بسیار عبارات زیبا و از قلم نورانی ایشان صادر شده است، تاثیر فراوانی دارد توصیه می‌کنم مطالعه بکنید و به عزیزان نیز توصیه بکنید این چند صفحه را بخوانند، تکثیر بکنید و در مسجد در اختیار مردم بگذارید و یا در تابلو نصب بکنید خوب است که مطالعه بکنند.

یکی دیگر از صلوات مستحب نمازهای در اوقات مخصوصه است مثل نوافل ماه رمضان. خیلی روایت برای نوافل ماه رمضان داریم همان جلد پنجم وسائل از صفحه ۱۷۰ به بعد ده باب داریم که این ده باب فقط مربوط به نوافل شهر رمضان است. من اجمالاً عرض می کنم شب نوزدهم ۱۰۰ رکعت مستحب است، شب بیست و سوم و بیست و یکم نیز به همین صورت است.

استحباب صلاه در لیالی بیض در رجب و شعبان و شهر رمضان کیفیت نافله اش را هم بیان کردم و در مفاتیح نیز وجود دارد که در هر رکعتی یاسین و تبارک و قل هو الله احد خوانده می شود، شب سیزدهم دو رکعت، شب چهاردهم چهار رکعت و شب نیمه شش رکعت هست. نمازی در پانزدهم شهر رمضان در نذر قبه حضرت سیدالشهداء (ع) هست که هزار رکعت در هر روز و هزار رکعت در هر شب از ماه رمضان وارد شده که در ۲۴ ساعت بخواند یعنی در ۲۴ ساعت دوهزار رکعت نماز در ماه مبارک رمضان وارد شده که بخواند. هزار رکعتی هم در مجموعه ماه رمضان وارد شده که از شب اول تا شب بیستم در این بیست شب اول ماه مبارک رمضان هر شبی بیست رکعت که مجموعاً چهارصد رکعت می شود و ده شب آخر هر شبی سی رکعت وارد شده و ده تا سی رکعت سیصد رکعت می شود و آن چهارصد رکعت هفتصد رکعت می شود و از سیصد رکعت باقی مانده ۳ تا صد رکعت برای شب های قدر هست که این چنین مجموعاً هزار رکعت تمام می شود. نماز مخصوصی هم در هر شبی از شب های ماه مبارک وارد شده که آن هم در همین باب ملاحظه بکنید.

نوافل شهر رجب و شهر شعبان این هم زیاد است و همچنین نمازهایی که سببی باعث می شود که آن نماز را بخواند، مثلاً طرف زیارت رفته و آن زیارت باعث می شود که مستحب شود که ۲ رکعت نماز زیارت بخواند و آن را به مزور هدیه می کند یا مثلاً مسجد رفته و ورود به مسجد سبب می شود که ۲ رکعت نماز تحیت بخواند (اگر نمی خواهد نماز واجب یا هیچ نماز مستحبی دیگری اقامه نکند)، اگر هیچ نمازی نمی خواهد بخواند ۲ رکعت نماز تحیت وارد شدن را باید بخواند. یا نعمتی به او رسیده است آن سبب می شود که صلاه شکر بجا بیاورد و همچنین یکی از نمازهای مستحب نمازهایی است که برای مقصد مخصوص و هدف خاص خوانده می شود مثلاً نماز استسقاء یا نماز طلب قضاء حاجت که باب ۲۸ را ملاحظه بکنید.

نماز برای کشف مهمات باب ۱۲ را ملاحظه بکنید. نماز برای طلب رزق در ۲ باب ۲۲ و ۲۶ روایتش را ملاحظه بکنید و همچنین نماز برای طلب هوش و می خواهد حافظه اش قوی بشود و خوب بفهمد آن هم در باب ۱۸ نمازش را ملاحظه کنید.

بخش دیگر، نمازهایی است که بدون سبب و غایتی معین مخصوص است و مثلاً نماز جعفر طیار که بسیار هم بر روی او تاکید شده این نماز معین مخصوص است. ولیکن سبب خاصی ندارد که به خاطر آن بخواند بخواند، هدف خاص و وقت خاصی هم ندارد.

قبلاً راجع به صلاه جعفر صحبت شد یا صلاه پیامبر باب ۲ را ملاحظه بکنید. صلاه امیرالمؤمنین باب ۱۳ را ملاحظه کنید. نماز فاطمه زهرا باب ۱۰ را ملاحظه کنید و سایر ائمه (ع) هر کدام نمازی دارند که آن هم در باب ۵۳ وجود دارد و عزیزی که می خواهند خودشان ملاحظه کنند.

بخش دیگر نوافل مبتدئه است. نوافل مبتدئه یعنی نوافلی که ابتدائاً می خواهد بایستد و نماز بهترین عملی است که انسان می تواند با خدا ارتباط پیدا کند چون هر وقت و زمانی که امکان ۲ رکعت نماز داشته باشد مستحب است که ۲ رکعت نماز را بخواند. و بعضی از این ها یا اغلب کیفیات مخصوص هم دارد که در محل خودش ذکر شده است و بعضی هم نه. مثلاً نماز حاجت را می تواند ۲ رکعت نماز ساده بخواند و بعد حاجتش را از خدا بخواهد.

روایت داریم که کسی که وضو ندارد و نرود وضو بگیرد خدای متعال می فرماید این فرد به من جفا کرده است؛ اگر وضو بگیرد و بعد از وضو ۲ رکعت نماز نخواند به من ستم کرده است، اگر وضو بگیرد و ۲ رکعت نماز بخواند و دعا نکند باز به من جفا کرده

است و اگر وضو گرفت و ۲ رکعت نماز خواند و بعد از نماز نیز دعا کرد و دعای او مستجاب نشود من در حق او جفا کرده‌ام و من خدای جفاکار نیستم.

فصل بعدی در احکام نمازهای مندوبه است. مقدمه‌ای را ذکر می‌کنم. می‌فرمایند که تمام صلوات مندوبه جایز است جالساً اختیاراً بخواند و می‌تواند ماشیاً انجام بدهد و راکباً و در محمل در سیاره و یا در سفینه و کشتی بخواند. منتها افضل این است که ایستاده بخواند.

حتی سید می‌فرماید وتیره را افضل آنست که ایستاده بخواند، گرچه احوط جلوس است که قبلاً بحثش را داشتیم و گفتیم ایشان احوط استحبابی می‌گویند و ما احوط وجوبی می‌گوییم که نشسته خوانده می‌شود.

سید می‌فرماید آیا می‌شود اتیان نمازهای مندوبه را به شکل خوابیده و دراز کشیده خواند، حالا یا به پشت و یا به پهلو در اختیار می‌شود یا نه؟ این را می‌گویند که اشکال هست که ما عرض می‌کنیم رجائاً می‌تواند که این طوری بخواند اما بهتر این است که آنچه که وارد شده همان ماشیاً و راکباً هست و بهترش هم قائماً هست.

بعد چند مسئله را بیان می‌کنند.

مسئله ۱: در نوافل جایز است که ۱ رکعتش را قائماً و ۱ رکعت را جالساً بخواند. بلکه جایز اتیان بعضی از رکعت‌ها جالساً و بعضی از رکعت‌ها قائماً است و دلیلش را باید همانند اطلاق ادله بگیریم که که دال بر صحت جلوس است و آن دلیل‌ها اطلاق دارد و شامل بعض هم می‌شود و لازم نیست که ۱ رکعت کامل باشد و می‌تواند مثلاً نمازهایی که سوره‌های طولانی دارد بخشی از حمد و سوره را نشسته بخواند و بخشی را ایستاده بخواند که خسته نشود. البته معلوم است که ثواب قائمی خیلی بیشتر هست.

مسئله ۲: مستحب است زمانی که اتیان به نافله می‌کند جالساً اگر نشسته می‌خواند مستحب است که هر ۲ رکعتی را ۱ رکعت حساب بکند. توضیحش این است که در نافله‌ی صبح که دو رکعت ایستاده است اگر نشسته می‌خواند ۴ رکعت بخواند منتها به ۲ سلام. یعنی ۲ رکعت نشسته می‌خواند و سلام می‌گوید و دوباره ۲ رکعت نشسته می‌خواند و سلام می‌گوید و هكذا. مثلاً در نماز شب نیز همین طور است اگر نشسته بخواند هر ۲ رکعتی که نشسته می‌خواند را ۱ رکعت حساب می‌کند. لذا ۱۱ تا ۲ رکعتی می‌خواند. این مسئله نیز مسئله ۴ از فصل فرائض گذشت.

مسئله ۳: زمانی که جالساً نماز نافله را می‌خواند و سوره ای که دارد می‌خواند ۱ آیه و یا ۲ آیه باقی مانده است آن وقت بلند شد یا آن ۱ یا ۲ آیه را تمام کرد و سپس از ایستاده به سمت رکوع رفت اگر این کار را بکند صلاتش قائمی حساب می‌شود بنابراین نیاز ندارد که ۲ رکعتش را ۱ رکعت حساب بکند.

شاید دلیلی که بشود برای این مسئله ذکر بکنیم این است که ما بگوییم انصراف ادله‌ای که می‌گوید «رکع عن جلوس» آن مربوط به نشسته‌ها بگوییم آن ادله‌ای که این را می‌گوید از این مورد انصراف دارد و اینجا ولو این که سوره طولانی مثلاً سوره بقره را خوانده و نشسته و سوره یس را نشسته خوانده اکثرش نشسته بوده اما آخر سوره که می‌رسد بلند می‌شود و حتی لازم هم نیست ۱ یا ۲ آیه هم باقی مانده باشد؛ می‌تواند بلند شود و از ایستاده به رکوع برود. حالا ما ۱ چیزی اضافه می‌کنیم که سید نفرموده‌اند.

اگر در اول قرائت ایستاده بود و سپس آخر قرائت یا آخر سوره نشست و از نشسته رکوع کرد این زمان نباید قائماً حساب بکنیم بلکه نماز نشسته می‌شود و همان که فرمودند هر ۲ رکعت نماز نشسته برابر با ۱ رکعت نماز ایستاده است. البته ثواب در قیام

فی کل قرائت اگر کل قرائت را ایستاده بخواند ثواب قطعاً بیشتر از این است که قیام می‌کند.

مسئله ۴: فرقی در جلوس بین کیفیات جلوس نیست، وقتی نشسته نماز می‌خواند انواع جلوس را مخیر است که هر کدامش را می‌خواهد حتی می‌تواند پایش را دراز کند و نشسته نماز بخواند. اولی آن است که چهارزانو بنشیند و در حال رکوع که می‌خواهد برود ۲ زانو بشود و ۲ زانویش را توضیح می‌دهد که ران پا و ساق پا را بدون این که نشسته باشد، بالا می‌آورد چون این‌جوری مکروه است پس چه کار بکند که نشسته باشد؟ می‌گویند به شکم ۲ پایش بر زمین اعتماد بکند و بر پشت خودش بنشیند و همین‌طور مکروه است مانند نشستن سگ، دیدید که سگ می‌نشیند و پاهایش را بالا می‌آورد و این هم کراهت دارد. این بحث هم در مسئله ۳۱ از بحث قیام و همچنین مسئله ۱۵ از مستحبات جلوس است. این بحث‌ها قبلاً گفته شده و این‌جا مجموعه اش را سید تکرار می‌کنند.

مسئله ۵: اگر کسی نذر نافله به شکل مطلق کرد و نگفته که نافله را قائماً یا جالساً بخواند، می‌گویند چون نافله اش مطلق است می‌تواند نشسته بخواند و اگر نذر کرد که نشسته بخواند ظاهر آن است که نذر او منعقد می‌شود، این را بعضی از مراجع ایراد دارند و می‌گویند چون در متعلق نذر باید چیزی باشد که اولی باشد. لذا می‌گویند نذر دو رکعت نشسته اصلاً منعقد نمی‌شود و باید ایستاده نذر بکند و اگر ایستاده نذر بکند آن منعقد می‌شود اما نشسته آن منعقد نمی‌شود ولیکن صاحب عروه می‌فرماید که ظاهر آن است که اگر نماز نذر جالسی هم کرد نذر او منعقد می‌شود زیرا که درست است که قیام افضل است ولیکن موجب نمی‌شود که رجحان در نماز جالسی اصلاً وجود نداشته باشد بلکه رجحان هنوز هست و فقط اقل ثواباً نسبت به نماز ایستاده است. فرمودند که منعقد می‌شود اما ۱ اشکالی در توضیح فرمایش ایشان عرض می‌کنیم، ظاهر عدم اشکال در آن است و هیچ اشکالی در آن نیست دلیل هم این است که رجحان به نسبت عدمش قطعاً موجود است یعنی این ۲ رکعت جالسی نخواند یا بخواند.

وقتی نذر می‌کند که من ۲ رکعت نماز جالسی می‌خوانم قطعاً خواندن بهتر از نخواندن است. لذا هیچ اشکالی در آن وجود ندارد. آن مراجعی که مثل حضرت امام، آیت‌الله العظمی خویی و بعضی از شاگردانشان دیدم که ایراد گرفتند و این‌طوری ایراد گرفتند که اگر متعلقه نذر تخصیص طبیعت به جلوس باشد یعنی می‌خواهد که طبیعت نماز را بیاورد و مختص به جلوس بکند، ایراد گرفته‌اند و گفته‌اند که نذرش اشکال دارد. ما عرض می‌کنیم اشکال ندارد نظیر اینکه مثلاً نذر بکند حجش را راکباً انجام بدهد این کجایش اشکال دارد؟ و بر روی این مسئله آینده نیز صحبت می‌کنیم.

اگر کسی نذر بکند که حج را راکباً انجام بدهد درست است که ماشیاً اولی است اما این دلیل نمی‌شود که راکباً را بگوییم چون رجحان ندارد پس نذرش منعقد نمی‌شود. بلکه باید بگوییم حج راکبی نسبت به حج نرفتن رجحان دارد نه این که نسبت به حج ماشیاً. بالاخره اصل حج را انجام بدهد یا ندهد؟ همان حج راکبی را انجام بدهد بهتر از این است که حجی انجام ندهد، پس نذرش منعقد می‌شود و هیچ اشکالی در این وجود ندارد.

انتهای پیام/

برچسب‌ها: جواد جلوانی، درس خارج فقه، سید ابوالحسن مهدوی، مدرسه علمیه صدر بازار، نماز شب

برگرفته از ندای اصفهان: <https://nedayeesfahan.ir>